

Sonkajärven kunnan

KONSERNIOHJEET

SONKAJÄRVEN KUNNAN KONSERNIOHJEET

Hyväksytty kvalt 12.11.2012 § 44

Voimaantulo 1.1.2013

KONSERNIOHJEEN TARKOITUS JA TAVOITE

Kunnan konserniohjeessa luodaan puitteet ensisijaisesti Sonkajärven kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen omistusohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti. Ohjetta noudatetaan soveltuvin osin myös osakkuusyhteisöjen ja kuntayhtymien omistajaohjauksessa.

Konserniohjeella pyritään yhteisöjen ohjauksen yhtenäistämiseen, toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen, kunnan yhteisöistä saaman tiedon laadun parantamiseen ja tiedonkulun tehostamiseen.

KONSERNIOHJEEN SOVELTAMISALA

Konserniohje koskee kuntaa ja sen tytäryhteisöjä sekä näiden tytäryhteisöjä. Kuntayhtymissä ja kunnan osakkuusyhteisöissä kunnan edustajan tulee pyrkiä siihen, että konserniohjeen periaatteita noudatetaan myös näissä yhteisöissä.

Kuntakonserniin kuuluvat tytäryhteisöt, joihin kunnalla on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:n tarkoittama määräysvalta.

Kunnan konserniin kuuluvat LIITTEEN 1 mukaiset kunnan määräysvallassa olevat yhteisöt. Konsernirakenteeseen tehdyt muutokset kirjaa liitteeseen kunnan pääkirjanpitäjä.

KONSERNIOHJEEN KÄSITTELY JA HYVÄKSYMINEN

Konserniohjeen hyväksyy kunnanvaltuusto.

Konserniohje käsitellään ja hyväksytään kunnan määräysvallassa olevien tytäryhteisöjen yhtiökokouksissa ja hallituksessa sekä muiden tytäryhteisöjen vastaavissa toimielimissä.

KONSERNIOHJEEN SITOVUUS

Kuntakonsernissa hyväksytyjä konserniohjeita noudatetaan konserniin kuuluvissa tytäryhteisöissä, jollei niitä koskevasta lainsäädännöstä tai yhtiöjärjestyksestä tai säännöstä muuta johdu.

Käyttäessään omistajaohjausta kunta ottaa huomioon kutakin yhteisöä koskevaan lainsäädäntöön sisältyvän yhteisön omistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteet. Omistajaohjausta ei saa käyttää siten, että yhteisön päätös tai toimenpide tuottaa yhteisön toiselle omistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhteisön tai yhteisön toisen omistajan kustannuksella (yhdenvertaisuusperiaate).

Konserniohjeeseen perustuvien yksittäisten ohjeiden ollessa ristiriidassa yhteisöä koskevien säännösten, kuten yhteisö- tai kirjanpitolainsäädännön tai muun pakottavan lainsäädännön kanssa, noudatetaan voimassa olevaa pakottavaa lainsäädäntöä. Yhteisön johdon on syytä ilmoittaa ristiriidasta välittömästi kirjallisesti kunnan keskushallintoon sekä kunnanjohtajalle.

Konserniohje ei muuta tytäryhteisöjen, osakkuusyhteisöjen tai kuntayhtymän johdon oikeudellista asemaa tai vastuuta.

KUNNAN TOIMIELINTEN TOIMIVALLANJAKO

Kunnanvaltuusto

- määrittelee kunnan tavoitteet ja niiden mukaisen omistajapolitiikan linjaukset
- päättää kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista
- hyväksyy konserniohjeet
- valitsee edustajat kuntayhtymien yhtymäkokouksiin tai vastaaviin kokouksiin

Konsernijohto

Kunnan konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja sekä muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset.

- konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnanhallitus

- nimeää edustajat tytär- ja osakkuusyhteisöjen yhtiökokouksiin tai vastaaviin kokouksiin
- antaa ohjeet kuntaa eri yhteisöjen ja säätiöiden hallintoelimissä edustaville henkilöille kunnan kannan ottamisesta käsiteltäviin asioihin, jollei ohjeiden antamista ole hallintosäännöllä annettu kunnan muulle viranomaiselle
- seuraa kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toimintaa ja tekee tarvittaessa toimenpide-ehdotuksia havaitsemistaan epäkohdista
- vastaa tytäryhteisöjen valvonnan järjestämisestä
- antaa konserniohjetta yksityiskohtaisemmat ohjeet tai delegoi ohjeiden antamisoikeudet kunnan muulle viranomaiselle
- antaa tilinpäätöksen yhteydessä kunnanvaltuustolle selvityksen konserniyhteisöjen toiminnasta ja taloudesta

Lautakunta

- huolehtii erityistoimialaansa kuuluvista tehtävistä ja tytär- ja osakkuusyhteisöjen toiminnan seurannasta ja tekee tarvittaessa toimenpide-ehdotuksia havaitsemistaan epäkohdista yhtiön johdolle ja raportoi tarvittaessa kunnanhallitukselle

Kunnanjohtaja

- johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan konsernipolitiikkaa
- vastaa konserniohjeen mukaan kunnanjohtajalle kuuluvista tehtävistä
- seuraa omistajapolitiikan toteutumista ja raportoi tarvittaessa kunnanhallitukselle
- seuraa kuntakonsernin ja konserniohjeiden toimivuutta ja tekee tarvittaessa ehdotuksia konsernin rakenteen ja ohjeiden kehittämisestä kunnanhallitukselle
- kunnanjohtajalla on oikeus osallistua tytäryhteisön hallituksen tai vastaavan toimielimen kokoukseen, jossa hänellä on läsnäolo- ja puheoikeus

KONSERNIRAPORTOINTI

Raportoinnin sisältö ja rajoitukset

Osakeyhtiölain 9 luvun 12 §:ssä säädetään osakeyhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan oikeudesta ja velvollisuudesta antaa tietoja osakkeenomistajalle yhtiöstä. Tietojensaantioikeus ei koske kunnallisessa osakeyhtiössä kuntalaisia eikä myöskään valtuutettuja vaan kunnan puhevaltaa käyttää kunnanhallitus, jolla on mahdollisuus kyselyoikeuteen tai oikeuden edelleen delegointiin.

Liikesalaisuuden piiriin ja muut salassa pidettävät asiat käsitellään kunnassa salassa pidettävänä.

Tytäryhteisöt lähettävät toimielintensä esityslistat ja pöytäkirjajäljennökset kunnanjohtajalle.

Kirjanpito-, tilinpäätös- ja konsernitilinpäätösperiaatteet

Konserniin kuuluvissa yhteisöissä noudatetaan kirjanpitolain mukaisia kirjanpito- ja tilinpäätösperiaatteita.

Kaikkien konserniin kuuluvien yhteisöjen tilikausi on kalenterivuosi. Yhteisöjen tilipuitteet on laadittava mahdollisimman yhteneväisiksi kunnan tilipuitteiden kanssa. Suunnitelman mukaisia poistoperusteita on noudatettava yhteneväisesti kunnan kanssa. Jos yhteisöllä on oikeus poiketa kunnan käyttämisestä (kunnanvaltuuston 18.12.1996 hyväksymistä) suunnitelmapoistoista, sen on kuitenkin laadittava laskelmat käyttöomaisuuden arvosta ja sumu-poistoista tilinpäätöksensä liitteeksi kuntakonsernin tilinpäätöstä varten.

Toiminnan ja talouden suunnittelu ja raportointi

Tytäryhteisön talousarvion käsittelyn ja hyväksymisen yhteydessä määritellään yhteisön tulostavoitteet sekä toimintaa ja taloutta kuvaavat tunnusluvut.

Tytäryhtiö raportoi toiminnastaan ja taloudestaan osavuositarkastuksessa, joka annetaan kunnanhallitukselle ja valtuustolle kunnanhallituksen antamien ohjeiden ja määräämän aikataulun mukaisesti. Se sisältää vastaavat toteutumavertailut osavuositarkastuksesta kuin tilinpäätöksen yhteydessä.

Merkittävät poikkeamat hyväksytystä suunnitelmasta, talousarviosta ja rahoitusasemasta on raportoitava aina välittömästi konsernijohtajalle.

Konsernitilinpäätös

Kunnan konsernitilinpäätöksen tarkoituksena on selvittää ne varat, velat ja vastuut, joihin kunnalla on omistajuuteen tai sopimukseen perustuvaa määräysvaltaa, velvoitteita ja vastuuta.

Konsernitilinpäätökseen yhdistellään tytäryhtiöt, osakkuusyhteisöt ja kuntayhtymät. Konserniyhteisö voidaan jättää yhdistelemättä ja ilmoittaa pelkästään liitetiedoissa, jos sillä katsotaan olevan vain vähäinen merkitys kunnan taloudelliseen asemaan.

Konsernitilinpäätös käsittää konsernitaseen, -tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja niiden liitetiedot. Konsernitaseen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot Sonkajärvi-konsernin taloudellisesta asemasta.

Konsernitilinpäätöksen laatimista varten pyydetään seuraavat asiakirjat:

- tytäryhteisöjen tilinpäätösasiakirjat, toimintakertomus sekä tilintarkastuskertomus
- tulos- ja rahoituslaskelman toteutumavertailu
- kokonaistalouden tunnuslukuvvertailu kannattavuudesta, maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta
- tuotannon määrää, laatua ja muita toiminnallisia tavoitteita koskeva toteutumavertailu
- lähiajan merkittävimmät toiminnalliset ja taloudelliset tapahtumat

Konsernitilinpäätös on laadittava kirjanpitolain mukaan kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä eli maaliskuun loppuun mennessä. Sen vuoksi konserniyh-teisöjen on toimitettava hallituksiensa hyväksymät tilinpäätöstiedot liitteineen kunnan kirjanpitoon viimeistään 28.2. Virallisesti hyväksytty tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus on lähetettävä tiedoksi kunnanhallitukselle hyväksymisen jälkeen.

Konsernitilinpäätös laaditaan yhdistelemällä kunnan ja konserniyh-teisöjen erillistilinpäätökset ja eliminoimalla konsernin sisäiset katteet, keskinäiset myynnit ja ostot, saamiset ja velat sekä keskinäinen omistus. Tytäryhteisöjen keskinäinen omistus eli-minoidaan nimellisarvomenetelmällä. Yhteisöjen lähettämässä tilinpäätöstiedoissa selvitetään, mitä myyntejä ja ostoja, saamia ja velkoja niillä on kunnalta ja mahdol-lisesti muilta saman konsernin yhteisöiltä.

Kunnansihteerillä on oikeus antaa tarkempia ohjeita konsernitilinpäätöksen laadin-nassa.

KESKITETYT KONSERNITOIMINNOT JA PALVELUT

Keskitettyjä toimintoja kuntakonsernissa voivat olla esim. rahoitus- ja sijoitustoimin-ta, maksuliikenteen hoito, hankinnat ja riskienhallinta, vakuuttaminen, henkilöstöpo-litiikka ja tietohallinto ja muut tukipalvelut.

Konsernipalveluilla tarkoitetaan palveluja, joita konserniyh-teisö tuottaa keskitetysti muille konserniin kuuluville yhteisöille.

Hankinnat

Tytäryhteisöjen on selvitettävä hankintayhteistyön edellytykset kunnan kanssa en-nen hankintojen toteuttamista. Päätös hankintayhteistyöhön osallistumisesta teh-dään erikseen kussakin tytäryhteisössä kuntaemon ohjeistuksen mukaisesti, ellei ole perusteltua syytä poiketa siitä. Konserniin kuuluvien yhteisöjen on noudatettava jul-kisista hankinnoista annettua lakia ja kunnan hankintaohjeita.

Rahoitus, sijoitustoiminta ja takaukset

Kuntakonsernin taloutta tulee suunnitella ja hoitaa kokonaisvaltaisesti. Tytäryhteisön tulee toimia yhteistyössä kunnan taloushallinnon kanssa hankkiessaan lyhyt- tai pitkäaikaista rahoitusta. Sama koskee yhtiön kassavarojen sijoittamisesta. Kassavaro-jen sijoittamisella tavoitteena on kassaylijäämän sijoittaminen tuottavasti ja turvaa-vasti siten, että konserniyh-teisön ja kuntakonsernin maksuvalmius on riittävä.

Toimialaan liittyvällä sijoittamisella tarkoitetaan pääomasijoituksia, joiden tarkoituk-sena on tukea konserniyh-teisön ja kuntakonsernin tehtäviin liittyviä päämääriä. Toi-mialasijoitukset ovat pääsääntöisesti pääomasijoituksia konserniyh-teisöjen inves-tointien rahoittamiseen. Yksittäistapauksissa on arvioitava, onko sijoituskohteena

olevan yhteisön toiminta määritelty siten, että sijoittaminen yhteisöön kuuluu kuntakonsernin toimialaan. Tytäryhteisöjen on neuvoteltava pääomasijoituksiin liittyvistä asioista etukäteen konsernijohdon kanssa ennen yhteisönsä päättävien elinten päätöksentekoa.

Rahoituksen ja sijoittamisen tulee olla kustannustietoista ja tuottavaa mutta myös mahdollisimman riskitöntä. Sijoituksen onnistumisesta vastaa ensisijaisesti konserniyhteisön päätösvaltainen toimielin.

Kunnan antamista takauksista päättää kunnanvaltuusto. Kunta voi taata tytär- ja osakkuusyhteisön ottolainoja, mikäli se alentaa lainakustannuksia eikä tytäryhteisöllä ole muita vakuuksia. Konserniyhteisöltä ei pääsääntöisesti vaadita vakuuksia.

Tytäryhteisö ei ilman konsernijohdon lupaa voi myöntää takauksia tai käyttää omaisuuttaan vakuutena.

Riskien hallinta

Tytäryhteisöjen riskienhallinta järjestetään noudattamaan mahdollisuuksien mukaan yhtenäistä riskienhallintapolitiikkaa sekä kunnan että tytäryhteisöjen osalta. Riskien vakuuttamisessa ja omavastuuosuuksissa noudatetaan yhtenäisiä toimintaperiaatteita.

Henkilöstöpolitiikka

Konsernin tytäryhteisöt pyrkivät noudattamaan toiminnassaan soveltuvin osin kunnan henkilöstöpolitiikan periaatteita.

Henkilöstöä hankkiessaan tulee tytäryhtiön ottaa huomioon konsernin sisäiset henkilöstön siirtotarpeet.

Palkkauksessa ja muissa sopimuksenvaraisissa etuisuuksissa noudatetaan kunnan kanssa yhteneväisiä periaatteita.

Tytäryhteisöt järjestävät eläkevakuutuksensa Kuntien eläkevakuutuksessa silloin kun se on kunnan edun mukaista eikä tytäryhtiön etu muuta edellytä.

Konsernin koulutuspalvelut ovat myös tytäryhtiöiden käytössä.

Yhteiset palvelut/ konsernipalvelut

Konsernipalveluja voivat olla toimiala- kiinteistöpalvelut, taloushallinnon, tietohallinnon palvelut ja muut hallinnon palvelut kuten arkistointi, monistus- ja puhelujen välityspalvelut. Sonkajärvi konsernin sisällä hyödynnetään mahdollisuuksia yhteisten konsernipalvelujen käyttöön. Palveluiden ostosta sovitaan erikseen.

KUNTAKONSERNIN TARKASTUS JA VALVONTA

Konsernivalvonnan järjestämisestä ja toimivuudesta koko kuntakonsernissa vastaa kunnanhallitus.

Tytäryhteisöjen sisäinen valvonta järjestetään kunnan sisäisen ohjeiden mukaisesti. Tytäryhteisöjen hallitusten ja toimitusjohtajan vastuulla on sisäisen valvonnan rakenteiden luominen omissa organisaatioissaan.

Tytäryhteisöjen hallitusten tulee hyväksyä yhtiölle sisäisen valvonnan ohjeet ja pitää ne ajan tasalla. Yhteisön hallituksen on valvottava sisäisen valvonnan toteutumista ja ohjeiden noudattamista.

Sisäisen valvonnan toimivuudesta kunnassa vastaa kunnanhallitus ja sen valvontavastuu on kunnanjohtajalla ja toteuttamisvastuu tilivelvollisilla.

Kunnanjohtajalla tai hänen nimeämällään edustajalla on oikeus osallistua tytäryhteisön hallituksen kokouksiin ja käyttää niissä puheoikeutta. Tytäryhtiöiden yhtiöjärjestykseen tulee sisällyttää tämän mahdollistava määräys.

Toimialajohtajat vastaavat omalla toimialallaan valvonnan organisoinnista ja siitä, että sisäisen valvonnan menetelmät ovat käytössä ja sisältyvät päivittäisiin toimintaruutiineihin.

Tulosaluejohtajat vastaavat omalla tulosalueellaan sisäisen valvonnan toteuttamisesta.

Konserniohjeen noudattamista valvoo konsernijohto.

Tytäryhteisöjen toiminnan seurannassa käytettävät mittarit ja tunnusluvut

Tunnusluvut ja mittarit, joilla tytäryhteisöjen toiminnan kannattavuutta, vaikuttavuutta ja talouden tilaa kuntakonsernissa arvioidaan, määritellään vuosittain talousarvion tavoiteasettelun yhteydessä.

Tytäryhteisöjen tilintarkastus ja tarkastuslautakunnan tehtävät

Kunnan konserniin kuuluvan merkittävän tytäryhteisön tilintarkastajaksi valitaan kunnanvaltuuston valitsema emokunnan tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajan valinnasta päättää tytäryhteisön toimielin.

Tarkastuslautakunnan tehtävä konserniyhteisöjen tarkastuksessa kohdistuu pääsääntöisesti konserniyhteisöjen valvontaan nimettyjen vastuuhenkilöiden toiminnan tarkastamiseen. Tarkastuslautakunnan tietojensaantioikeus rajoittuu konserniohjeessa määrättyyn raportointiin ja mainittujen vastuuhenkilöiden valvontatehtäväänsään tytäryhteisöstä hankkimiin tietoihin.

TYTÄRYHTEISÖJEN NEUVOTTELUVELVOITTEET

Kuntakonserniin kuuluvan yhteisön on ennen omaa päätöksentekoaan selvitettävä kunnan ennakkokäsitys asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhteisön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen.

Yhteisön hallituksen/ hallituksen puheenjohtajan on hankittava kunnan/ konsernijohtoon ennakkokäsitys seuraaviin toimenpiteisiin:

- tytäryhteisön perustaminen
- yhteisön toiminta-ajatuksen muuttaminen
- yhteisön toiminnan muuttaminen siten, että yhteisö voi menettää hankintalainsäädäntöön tai oikeuskäytäntöön perustuvan sidosyksikköasemansa suhteessa kuntaan
- yhteisöjärjestyksen ja sääntöjen muuttaminen
- pääomarakenteen muuttaminen
- toimintaan nähden merkittävät investoinnit
- kiinteistö- ja yrityskaupat

- osakkeiden merkintä, mikäli osakkeiden ostamista ja omistamista ei erityisesti ole annettu yhtiön tehtäväksi
- varsinaiseen toimintaan kuulumattomat tai siihen vain epäsuorasti liittyvät investoinnit ja niiden rahoitus
- toimintaan nähden tärkeän omaisuuden tai oikeuksien hankkiminen, myyminen, vuokraaminen, luovuttaminen tai panttaaminen
- merkittävä lainanotto ja –anto sekä vakuuksien, takausten taikka muiden yhtiötä sitovien merkittävien rahavelvoitteiden antaminen tai niiden ehtojen muuttaminen
- periaatteelliset tai taloudellisesti merkittävät sopimukset ja toiminnan laajakantoiset muutokset
- merkittävät henkilöstöpoliittiset ratkaisut
- yhtiökokoukselle tehtävä voitonjakoehdotus, mikäli se poikkeaa yhtiön noudattamasta tavanomaisesta voitonjakokäytännöstä
- yhteisön omaisuuden luovuttaminen konkurssiin tai selvitystilaan taikka saneerausmenettelyyn hakeutuminen
- muut yhteisön toimintaedellytyksiin tai palvelukykyyn olennaisesti vaikuttavat asiat

TIEDOTTAMINEN KONSERNIN ASIOISTA

Kuntalain 29 §:n mukaisesti kunnan on sopivin tavoin tiedotettava asukkailleen yhteisön tai säätiön toiminnasta silloin, kun se hoitaa kunnallista tehtävää. Yhteisön tai säätiön on annettava tiedotusta varten kunnan keskushallintoon tiedotuksesta vastaavan viranhaltijan ohjeiden mukaiset tiedot. Ennen tietojen antamista yhteisön tai säätiön on arvioitava voidaanko tiedot antaa aiheuttamatta yhteisölle haittaa.

Yhteisöjä koskevasta tiedotuksesta vastaa yhteisön puolesta hallitus ja toimitusjohtaja sekä kunnan puolella kunnanhallitus ja kunnanjohtaja. Yhteisön tiedottamisen on tuettava konsernin asettamia tavoitteita ja toimintapolitiikkaa. Tiedottamisessa ja tietojen antamisessa yhteisöjä koskevissa asioissa tulee huomioida kunnan yleiset tiedotusperiaatteet sekä julkisuus- ja salassapitosäännökset.

OHJEIDEN VOIMAANTULO JA MUUTOKSET

Konserniohje tulee voimaan 1.1.2013 alkaen ja tällä päätöksellä kumotaan kunnanvaltuuston 15.12.2000 hyväksymät Sonkajärven kunnan konserniohjeet. Konserniohjeet tulee hyväksyä Sonkajärven kunnan tytäryhteisöjen yhtiökokouksissa, jonka jälkeen ne sitovat tytäryhteisöjä.

KONSERNIRAKENNE 31.12.2011

